

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראש השנה - תש"ס - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

כבר מפסח או משבועות עיין שם פ"א משנה א'. "מסקלין עד ראש השנה" - וביאר ר' עובדיה ד"ה מסקלין, מסירין את האבנים. "מקרסמין" - ביאר רע"ב ד"ה מקרסמין, כמו מקרסמין בכ"ף וכו' כלומר כורתים וחוטכין את הענפים היבשים מן האילן. "מזרדין" - פירש ד"ה מזרדין, כשהענפים מרובים רגילים לקצץ ומניחין על האילן מקצת מהן. "מפסלין" - רע"ב מבניא שני פירושים ד"ה מפסלין: א שנוטל את הפסולת ב שחוטכים כל הענפים שבאילן כדי שיתעבה. כל הפעולות הללו נועדו לחזק את האילן ומותר לעשותן עד ראש השנה בשלהי שישית.

השיעור לעילוי נשמת: מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: ראש השנה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ס.

הלכות ראש השנה

יתוש קדמך

"זה היום תחילת מעשיך" צהיום יום שני כ"ה באלול הוא היום הראשון מששת ימי בריאת העולם, ומהיום עד יום א' בתשרי נבראו בהדרגה שמים וארץ, עד נזר הבריאה הלוא הוא האדם שנברא עם חווה שבשבילו נברא העולם. ואומרים חז"ל במסכת סנהדרין ל"ח ע"א: מדוע נברא האדם בסוף? כדי שיראה מיד בהבראתו שכל העולם מוכן ולא צריך לטרוח ולעמול כדי להתקיים ממנו שהכל נברא עבורו.

אבל אומרים חז"ל עוד, שאם יתגאה האדם ח"ו שזכה שכל הבריאה בשבילו, אומרים לו: יתוש קדמך, הקטן שביצורים ובכל אופן קדם לך. והיום ענינו רואות שפורצת מגיפת יתושים שעלולים להמית בעקיצתם, ובאים לעורר את האדם שאם ילך בדרך התורה והמצוות הרי הוא נזר הבריאה, אבל אם הוא מתגאה הרי יתוש זה שקדמך ויכול להזיק. ולפיכך ביום הראשון נבראו "אור ו"חושך", יכול להיות אור נזר ועטרת הבריאה ויכול להיות חושך פחות מיתוש.

שבת שלום - שביעית שלום

אם לא יבא המשיח עד שבת, תחול השנה הזו שנת שמיטה. מסופר על רב אחד שבכניסת שנת השמיטה בערב ראש השנה, היה נושק את האדמה שהיא מעתה ובעלותו של הקב"ה - "שבת היא לה'", שעשתה שינוי רשות מרשותנו כל השש שנים לרשותו של הקב"ה בשנת השמיטה.

ואני חושב שבשנת השמיטה ראוי לברך אחד את חברו בברכת 'שביעית - שלום' כמו שמברכים בשבת 'שבת - שלום'. והעניין הוא בדומה למה שמבאר הבא"ח, שבשבת נוהגים לברך אחד את השני בברכת 'שבת - שלום' כי השבת עושה שלום בין הגוף לנשמה, שהגוף בהיותו חומרי דורש את חיותו ע"י אכילה, שתיה, שינה וכדו' שהם דברים חומריים. אבל הנשמה בהיותה רוחנית, דורשת את חיותה ממזון רוחני, והם התורה והמצוות שמקיימים בקדושה ובריאה. ובהיות וכל השבוע טרודים בעמל ועבודה ואין לנשמה מזון רוחני כדי שבעה, ע"כ בשבת שאין עבודה כל מה שעושה גם בתחום החומרי הוא מזון רוחני לנשמה, אם אוכל זה לשם מצווה, אם ישן וכדו' הכל לשם מצווה שיוכל לצבור כוחות לעבודת ה', וכן יש זמן ללמוד תורה. כמו כן, בשמיטה יאמרו בתחילת שנת השמיטה 'שביעית - שלום' כדי להשכיח שלום בין כל העוסקים בענייני שמיטה, ודי למבין.

ועיין לכה"ח ס"י תקפ"א ס"ק ע"ה משם הוזה"ק פרשת שלח לך דף קע"א ע"ב שבשנת השמיטה יש שמחה בשמים, ולשון הוזה"ק שם מפי הינוקא "וחדאן חדוה", "ותמן חידו על חידו", "ולית חדוה כהיא חדוה". ועיין בכה"ח שם שרצה להסביר את דברי הוזה"ק רק לתקופת הבית, ויתכן שזה נאמר על מוצאי שביעית "הקהל". אולם אפשר גם לומר שהפשט שיש 'רשימו' גם בזה"ז? שהשמיטה מדרבנן, והוכחה שלא אומרים תיקון רחל בחצות בשנת השמיטה בארץ. עיין שם כה"ח ס"ק ע"ה, ולרב פעלים. בסוד ישירים חלק א' ס"י י' בענין הכוונות בשנת השמיטה וכן בענין תיקון רחל וגם הוא עשה חילוק בין שמיטה בזמן הבית שזה היה מדאורייתא, לבין זמנינו שזה מדרבנן, והסביר את ההבדל בין אר"י לחו"ל, ע"ש.

כי האדם עץ השדה

המשנה במסכת שביעית פ"ב מ"ג כותבת כיצד להכין את השדות והאילנות לפני השמיטה, כי חרישה בזמן שבת המקדש היה קיים, נאסרה

וביאר המפרשים בעלי המוסר כך: מסקלין - שמסירים את האבנים, להוציא את לב האבן ולבוא בשברו לב עוד לפני ר"ה. מקרסמין - שחוטכין את הענפים היבשים, אלו הן התכונות הרעות, והטבעים הרעים שבאדם שצריכים לכות ולעקור אותם. מזרדין - שמניחין רק מעט ענפים ומזרדים את השאר, אלו הן ההשפעות השליליות שעל האדם להסיר מעליו ולהשאיר רק את החיוביות למען יתחזקו. מפסלין - שמורדין הענפים ע"מ שיתעבה, זה סור מרע ועשה טוב, שיוציא הרע למען יתעבה הטוב. ואת כל זה ידאג לעשות קודם ר"ה ולא לחכות פן יהיה מאוחר.

ערב ר"ה

יודוי בסליחות לפני הנץ

השו"ע כותב בס"י תקפ"א סעי' א': "נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים". וברמ"א כותב: "ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום ראשון שלפני ר"ה". ובסעיף ג' שם כותב מרן: "אין נופלים על פניהם בערב ראש השנה בתפילה, אף על פי שנופלים על פניהם באשמורת בסליחות".

יש בסעיפים אלו דבר הצריך בירור, בתחילה כותב מרן וגם רמ"א שאומרים סליחות ותחנונים, כולל יודוי ונפילת אפים גם בליל יום שלפני ר"ה, אבל מצד שני אסור לומר יודוי ונפילת אפים בתפילת שחרית שבערב ר"ה- יש כאן לכאורה תרתי דסתרי, בין האשמורת האחרונה לזמן התפילה זה צמוד, אחד אחר השני.

המג"א מבאר את הדברים שם ס"ק י"ג: "מפני שרגילים לסיים קודם עלות השחר" מהרי"ל. מדבריו משתמע שרק אם מסיים קודם ע"ש את הסליחות יכול לומר יודוי שזה משתייך ליום שלפניו, ואין סתירה מזה שאין אומרים אח"כ בשחרית יודוי. בסוף דבריו הוא מוסיף ומבאר: "ר"ל כיון דרוב פעמים רגילין לסיים קודם ע"ש תיקנו לומר יודוי אף אם אירע פעם אחת שממשיך על היום נופלין". כלומר, כל מה שמרן כתב לומר יודוי בסליחות של ער"ה זה דוקא במניינים שמתפללים מוקדם עוד לפני הנץ, שיכול לומר יודוי באופן חד פעמי, ואם 'פלש' קצת ליום לית לן בה. ועוד תירוץ כותב: "שלענין תפילה לא נקרא יום עד הנץ".

עכ"פ יוצא מדבריו שאלו המתפללים סליחות מאוחר אחרי הנץ לא יאמרו יודוי ונפילת אפים בסליחות בער"ה והביאו דבריו המש"ב - בס"ק כ"ג, וכף החיים בשם א"ר בס"ק ע"ג וא"א.

ועל כן בערב ר"ה ישתדל כל אחד לומר סליחות מוקדם כדי שיתפללו שחרית עם הנץ ויכולו לומר יודוי בסליחות. ובכל אופן אם רוב זמן אמירת הסליחות בחודש אלול היה לפני ע"ה, יאמר אם התעכב בער"ה. אחרת אנו נוהגים יודוי לומר ולא נפילת אפים בסליחות של ער"ה.

טבילה בערב ר"ה - קדושת הנפש

הרמ"א בס"י תקפ"א ס"ד כותב: "ויש נוהגים לטבול בערב ראש השנה". לטבילה זו נודעה חשיבות רבה שאפי' הרמב"ם שהיה רחוק ממעשי חסידות שעל דרך הקבלה, כתב על עצמו שמעולם לא ביטל טבילה שתיקן עזרא ועיין מה שפסק על מנהג שנוער וספרד בהלכות תפילה פ"ד הלכה ו'. וטעם לטבילה זו כותב הרמ"א: שזה משום קרי. אבל בכף החיים שם אות פ"ב מוסיף: שהמנהג לטבול אפי' אם אינו טמא מפני "שטהרת הגוף מביאה לידי קדושת הנפש". ובסדר היום מביא שיש מי שאומר: שאפי' אין

קול צופיך

מִן הַרְאֲשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

רֵאשׁ הַשָּׁנָה - תש"ס - מֵאֵת מִן הַרְאֲשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָאֱלִיהוּ זְצוּק"ל

לא ישנים והאר"י היה ישן - אם כן זה יוצא מן הכלל. החיד"א אומר שבבית הכנסת יתפלל בקול בכי, אבל בביתו יראה פנים שמחות - כיצד נפרש דבר זה? מורה באצבע סי' ט'. והביאור הוא כך: ביום ר"ה אנו בטוחים שנצא זכאים בדין ועל כן אסור להיות כאבלים כי זה קיטרוג על עם ישראל, אבל עכ"פ צריך להגיד סינווריה כדי לזכות בדין וזה ע"י שמתעורר לשוב בתשובה ולתקן את מעשיו הרעים הקב"ה ידון אותו לכף זכות.

ועיין בברכ"י יו"ד סי' שצ"ד שמי שלא יכול לבכות או שהוא חולה בעיניו "ותמנע היתה דמעתו" שיתפלל בקול בכי, וכתב "שמע ה' קול בכי" ורחמנא ליבא בעי עייש ס"ק ג', ועיין שד"ח ר"ה סי' ב' אות כ"ו וכן סי' ג' אות י"ב או מי שמתעורר לבכי בתפילה, אין הוא חייב למנוע את עצמו.

משמנים וממתקים

בתוכחת נחמיה כתוב עוד, שאומר להם "אכלו משמנים ושתו ממתקים". בבא"ח הלכה ה' כותב: שמנהג טוב לאכול בשר שמן ומיני מתיקה לסימנא טבא - אך לא ירבה בהם למלאות כרסו, 'טועמיה חיים זכו' ועיין רמ"א בס"י תקפ"ג סעי' א' וכה"ח שם ס"ק י"ט. בספר מגיד מישרים' מביא בסוף פרשת ניצבים על אזהרתו של המגיד למרן הב"י בנוגע לסדר האכילה ב"ה: "ביום ר"ה איבעי לך דלא למיכל בישראל ולא למישתי חמר" - "וואף בשאר מאכלים איבעי לך למזער בהו" - הכוונה שצריך להמעיט באכילת שאר מאכלים, ובשר ויין לא יאכל ולא ישתה.

"ואע"ג דאמר עזרא ונחמיה אכלו משמנים ושתו ממתקים, ההיא לכלל עלמא ואנא ממלל ליחידי סגולה" - אלו פשוטי העם יאכלו וישתו אבל אתה הכוונה על מר"ן יחידי סגולה עליהם להחמיר. ומוסיף: "ותו דמשמנים היינו שמן וחמאה וחלב אבל לא בשר. וכן בשתיה לא אמר שתו יינות, אלא משקין אחרים דאינון מתוקים", עייש. אנו מזכירים זאת כדי לתת מקור לדברי הבא"ח שכתב שם "אך לא ירבה בהם למלאות כרסו אלא טועמיה חיים זכו, וישתה שתיות עריבות". למשל, מיץ או קולה אם אוהב וכדו'.

וכן אדם צריך לדאוג לשלוח בער"ה מנות לעניים או כסף לקיים "ושלחו מנות לאין נכון לו", מי שאין לו יכולת לקנות צורכי ר"ה ועיין בשד"ח במערכת ר"ה סי' ב' אות ג' שהבין ממג"א סי' תקצ"ז ס"ק א' שהמלאך המגיד ציוה שכולם לא יאכלו בשר ולא לשתות יין, ולדעתו זה ציווי רק ליחידי סגולה ולא לכל העם, וכ"כ מודים שצריך למעט במאכל "ולא יאכלו כל שובעם למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם", לשון השו"ע סי' תקצ"ז סעי' א'.

אמירת אבינו מלכנו

נקווה בע"ה שהמשיח יבא במהרה, אבל אם הוא לא יבא עד סוף השבוע, יחול ראש השנה ביום שבת. כתוב בשו"ע כך סי' תקפ"ד סעי' א': "נוהגים לומר אבינו מלכנו על הסדר, ואם הוא שבת אין אומרים אותו". לדעת רמ"א: ביום שבת לא אומרים 'אבינו מלכנו', לדעת הספרדים ביום שבת אומרים אבינו מלכנו רק שמחסרים ממנו חמשה קטעים. אבינו מלכנו חטאנו לפניך, מחול, קרע רוע, מחה, מחוק. וכשחל בחול מדלגים רק שלושה מהם, והם: חטאנו, מחול, מחק עיין כה"ח ס"ק ח'.

תפילות ופיוטים עד חצות היום

אומר הרמ"א: "ומאריכין בתפילות ופיוטים עד חצות". אומר הגאון מוילנא: על עד חצות, אלא עד לפני חצות עיין מעשה רב אות' ר'. אומר ה"ח שם שלמה' וכן המג"א והמש"ב וכף החיים: מה שכתוב שמאריכין בתפילות ופיוטים עד חצות היום, זה אם חל ראש השנה ביום חול, אבל כשחל ראש השנה בשבת צריכים לזכור שני דברים: שביום שבת אנו אוכלים סעודה שניה כנגד אברהם אבינו, וסעודה שלישית כנגד יעקב

דרכו לטבול כל השנה, ביום הזה הנורא צריך ע"כ לטבול, להשליך מעליו כל הטומאות וכל המחשבות הזרות שנדבקו בו כל ימות השנה. וק"ו בר"ה משאר החגים שצריך האדם לחפש אחר הטהרה והקדושה להתייצב לפני אלוקיו. ולפי טעם זה, אפי' אם יודע בעצמו שאין לו טומאה או שטבל יום קודם והוא טהור, אעפ"כ יטבול שוב בער"ה.

טבילה לבריאים וחולים

הגמרא במסכת ברכות דף כ"ב ע"א וע"ב מביאה שיש טהרה גם בלי טבילה במקוה עם מי' סאה, ע"י רחיצה בטי' קבין של מים. ומבארת הגמ' שמפני הקלקול בטלוהו, והשאירו רק לאנוסים וחולים. גם בטבילה חשובה זו של ר"ה כתבו הפוסקים שמי שאנוס ואינו יכול ללכת לטבול יכול לשפוך על גופו ט' קבין מים. עיין משיב' ס"ק כ"ו, וכה"ח ס"ק פ"ה, ובא"ח ניצבים - שנה ראשונה הלכה ג' ד"ה אם האיש ועוד. ושיעורו של ט' קבין הוא 13 ליטר שזה כבד מאוד וגם אם יחזיק הדלי בידו, א"כ המים לא יבואו על ידו זו, ע"כ יתן לאחר וישפוך עליו ועיין כה"ח ס"ק פ"ח אותיות ה' צח'.

ובימינו שיש מקלחת, יש מן הפוסקים שמתירים לעמוד תחת זרם המים שישפך על כל גופו, באופן שידע וימדוד כמה זמן יעמוד ובאיה חוזק זרם המים כדי שישפך למשך שניה או שתיים מים בדלי ויבדוק כמה נשפך. לדוגמא: אם נשפך ליטר יוכל לדעת 13-26 שניות או 26 שניות לפי הענין זה הזמן שצריך כדי לשפוך עליו כמות של תשעה קבין ברצף וכל זה רק לטהרת האיש בלבד ובשום פנים ואופן לא יעזור לטהרת האשה. ואם לא יוכל לעשות גם באופן זה יוכל ליטול ידיו ארבעים פעם ויכוון אותיות ע"ב עיין בא"ח ניצבים - הלכה ג' או במחזורים 'קול יעקב' בענין טבילה שלפני ר"ה, וכה"ח סי' ע"ו ס"ק כ"ב.

נמצאו ג' דרגות: א הטובה מכולם לכל האנשים הבריאים - טבילה במקוה ב לחולים ואנוסים - תשעה קבין ג ולאלו שלא יכולים גם באופן זה - יטול מ' פעמים את ידיו.

כוונת הטבילה - על דעת הבא"ח

עיין בבא"ח פרשת ניצבים - אות ג' שמביא כוונת הטבילה, והאריך בזה כף החיים אות פ"ג: לעשות מספר טבילות ומבאר שם כל טבילה מה כוונתה ומה נועדה לתקן. אבל היום שאין לנו כח ויכולת לזכור כל הכוונות ולקיימם כמו שצריך, יאמר בשעת הטבילה 'הריני מכוון לטבול על דעת הבא"ח בניצבים אות ג' וכמו שאומרים על דעת הרשב"י ור"א בנו והאר"י ז"ל בתקיעות שופר.

בניה בתפילות ר"ה

בתוכחות שהוכיח עזרא את הגולים שחזרו מגלותם והתבללו בגויים וחללו שבתות ועוד כהנה כתוב בספר נחמיה והמה ישבו ושמעו ונשברו שברון גדול וישבו בשער המים ובכו והתאבלו - ואותו היום ראש השנה היה, ובכו על פחדם הנורא שביום הדין לא יוכלו לצאת זכאים לנוכח מעשיהם הרעים.

אמר להם עזרא "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם" - "והלוויים מחשים בכל העם לאמור הסו כי היום קדוש ואל תעצבו" - שהמשיכו לבכות עוד והשתיקו אותם, שלא יבכו ביום ר"ה. ולכאורה מצינו שהאר"י הקדוש אומר, שמי שלא מתעורר לבכות ביום ר"ה אין זה סימן יפה לו. ובשדה חמדי מערכת ר"ה פרק ב' ס"ק כ"ו כותב בשם האר"י הקדוש: שמי שבוכה יפה עשה כי כוונתו רצויה. אך מי שלא יכול לבכות, כתב החיד"א לפחות טוב לעשות קול בכי "כי שמע ה' קול בכי". ואם כן צריך להבין מדוע בנחמיה היסו את העם שלא לבכות בראש השנה הגר"א אומר ומובא במעשה רב סי' ר' שלא לבכות בר"ה? ושמא יש לומר שהאר"י ז"ל היה במעלה מיוחדת, והראיה שבראש השנה

קול צופיך

מרת נדרים לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראש השנה - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מנהגים בהתרת נדרים

בבוקר גם האשכנזים וגם הספרדים נוהגים לעשות התרת נדרים, אלא שיש שינוי במנהגים: הספרדים - יושבים שלושה או עשרה אנשים וכל הקהל עומדים ואומרים התרת נדרים לכולם. האשכנזים - מתחלקים לקבוצות כשכל קבוצה בת ארבעה אנשים, שלושה יושבים ואחד עומד וקורא את נוסח ההתרת הנדרים, והם עונים לו. לאחר מכן, הוא יושב ואחד מהשלושה עומד וכן על זו הדרך, ומתחלקים כך בכדי שלא יקח הרבה זמן. אדם צריך לדעת שהתרת נדרים זו היא על נדר שנוצר ולא זוכר אותו, ובכדי שהתפילה תתקבל עושים זאת כי אם יש לאדם נדר ולא קיימו תפילתו אינה מתקבלת.

הזלקת נרות

בערב ר"ה צריכים להכין שתי מערכות של פמוטים, גם לשבת וגם למוצאי שבת. ואם אדם מכין שמן עם פתיל צף, צריך להכינו מבעוד יום, ואם לא עשה יכול להכינו בשינוי. וכן צריך להכין נר נשמה שדולק לפחות יותר מ-24 שעות, בכדי שלמחרת בלילה במוצאי שבת יהיה לאשה אש להדליק את הנרות של לילי יו"ט שני. וכן יכין עוד נר אחד קטן ראה להלן. בליל שבת מברכת האשה בהזלקת הנרות 'להדליק נר של שבת ויו"ט' וברכת 'שהחיינו'. ומנהגי חב"ד אומרים 'להדליק נר של שבת ויום הזיכרון', ובליל חול מברכות הנשים 'להדליק נר של יו"ט', ומנהגי חב"ד 'להדליק נר של יום הזיכרון'. מי ששינה ממנהגו יצא יד"ח. וכן בתפילות של שבת אומרים 'יום זיכרון' במקום 'יום תרועה' עיין שו"ע סי' תקפ"ב סעי' ז', ובכל אופן אם טעה ואמר בשבת 'יום תרועה' או ביום חול 'זכרון תרועה' - יצא יד"ח כה"ח שם סי"ק מ"ז ומשי"ב סי"ק נ"ט.

הבדלה במוצאי שבת

בברכה במוצאי שבת עושים את הקידוש וההבדלה ביחד. יש מי שאומר מובא בחיד"א, ולהלכה אין הדבר כן, עיין כה"ח סי' תקצ"ט סי"ק ו' שבביל מוצאי שבת השנה, אסור לך להתפלל במחזור מכיון שאתה קורא באור אבל עדיין לא ברכת ברכת 'מאורי האש', במוצאי שבת רגילה אדם בקי בע"פ בתפילת עמידה ואומר 'אתה חוננתנו', אבל במוצאי שבת שהוא גם חג מי זוכר את כל התפילה בע"פ בלי ספר? אומר הרב החיד"א: ניתן להתפלל ואפשר להשתמש באור, ואח"כ בקידוש והבדלה שזה יקנה"ז תברך ברכת 'מאורי האש', ומי שרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא להורות לאחרים. אם שכח לברך ברכת 'מאורי האש' בקידוש, יכול עד עמוד השחר לברך. האם אדם יכול לברך ברכת 'מאורי האש' על האש בכיריים של הגז? לא, מכיון שאת הגז אתה מדליק לא בשביל אור אלא בשביל לבשל ואינו נקרא נר של אור ולכן א"א לברך עליו.

כיצד מברכים ברכת מאורי האש?

יש הלוקחים את הנרות שהאשה הדליקה ומקדש על היין ואח"כ מברך 'בורא מאורי האש'. ויש להזהר מלחבר את שני הנרות ביחד, מכיון שאם מתברר אחד לשני בלהבה שלהם נוצר נוזל שעלול ליצור גרם כביוב ביו"ט. וכן כשמחבר את שני הנרות הם אור גדול וכשמפרידם נהיה אור קטן והוי מכבה. לכן יקח אדם נר קטן ויצרפנו לאחד הנרות והרי נר אבוקה או יקח גפרור ויקרב אותו לאחד הנרות, אבל כל זה רק חומרא בלבד, כי דין אבוקה הוא היכא שאפשר וכאן יכול לברך על נר אחד בלבד. ועיין בתול"ש סי' ק"א אם האדם צריך להתקרב לנר או יקריב את הנר אליו.

מרבית בסעודה - סימן יפה

בגמרא כתוב במסכת ע"ז דף ה' ע"ב: "בארבעה פרקים בשנה, המוכר בהמה לחברו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט, בתה מכרתי לשחוט" - יש למכור בהמות אם ובתה ומכר את האם לראובן ואת הבת לשמעון, מכיון שישנו אסור 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד' צריך לומר לקונה מה מכר לו בכדי שישכם עם הקונה השני שלא ישחטו ביום אחד. ומהם ארבעה ימים אלו? ערב יו"ט אחרון של חג, ערב יו"ט הראשון של פסח, ערב עצרת, וערב ראש השנה. אומר רש"י: ערב ר"ה - יום טוב הוא

אבינו. בסעודה שלישית נפסקה הלכה בשו"ע סי' תקכ"ט: שאסור לאכול בערב יום טוב בכדי שיאכל בלילה לתאבון, "מיהו אם חל ערב יו"ט בשבת יכול לקיים סעודה שלישית ויאכל מעט פת".

וכן אדם חייב לאכול סעודה שניה לכבוד שבת לפי השעון כיום לפחות לאכול כזית עד 12:30 בצהריים, ואם אדם יאריך בפיוטים ותפילות עד שעות הצהריים המאוחרות ואח"כ ילך ויתפלל מנחה, סעודה שניה מה תהא עליה? ויום ראש השנה זה יום של אברהם אבינו ויצחק אבינו: אז יש מי שאומר: שהתפילה היא אוכל רוחני. ויש מי שאומר: שאדם יקום בבוקר ויאכל עוגה וישתה קפה ואח"כ ילך להתפלל וממילא יכול להמשך עם התפילה - אז יש כאן שתי עווונות לאכול לפני התפילה, וגם צריך לאכול לחם.

ע"כ, החכם עיניו בראשו ולפחות ביום השבת שלא יאריכו הרבה, כמו שאומר הרב: "מותר להאריך בתפילה ולא להאריך בניגונים". ואומר אחד המפרשים: שהניגונים שאנו מנגנים כל עדה ועדה, הם אותם הניגונים של הלוויים בבית המקדש שעברו אלינו לר"ה וכיפור ואין אדם יכול לתאר לעצמו מהי מעלתם החשובה.

אבל סעודת שבת חשובה מזה ולכן ישתדל אדם לאכול את סעודת השבת מוקדם, שזוהי שבת הראשונה של השנה שכל החומרות צריך לעשות בה. ולדעת הקבלה ולדעת הפשט צריכים קודם להתפלל מנחה ואח"כ לאכול סעודה שלישית, ויאכל באופן כזה שיוכל לאכול במוצאי שבת את סעודת ליל יו"ט שני לתיאבון. ואם יכול לאכול כביצה לחם הנה מה טוב, ואם לא, יאכל כזית לחם. עיין סי' תרכ"ט כה"ח סי"ק ט"ז.

לסיכום: סעודה שניה של שבת שהיא סעודת אברהם אבינו, אוכלים לפני השעה 12:30 ולפחות להתחיל ולאכול כזית. וסעודה שלישית שהיא כנגד יעקב אבינו לאכול אחרי תפילת מנחת שבת וישתדל לאוכלה מוקדם. ואם אפשר יאכל כביצה פת ולפחות כזית פת, ולא ימלא בטנו מלחם.

תשלך

מרת הבית יוסף לא הזכיר כלל ענין תשלך, ברמ"א סי' תקפ"ג סעי' ב' ובמדרש המובא בכה"ח סי"ק כ"ט, ל' כן מוזכר, אומר האר"י הקדוש: שענין התשלך חשוב מאד. התשלך כולל פסוק אחד 'מי אל כמוך ותשלך במצולות ים כל חטואתם', יש שעושים תפילה ארוכה בעת התשלך וקריאת 'יהי רצון' מהחיד"א מכיון שהיא עת רצון. ומשתדלים לעשותו אחרי מנחה עיין שם בכה"ח סי"ק ל'.

כתוב בפוסקים: "ואם חל בשבת לא יעשה תשלך שמא יטלטל, את הסידור וכו' ולא מטלטלין בשבת. עיין כה"ח שם סי"ק ל"א שהזכיר את שתי הדעות".

אבל במקום שיש עירוב ואנשים נוהגים לטלטל בשבת, עושים תשלך גם בשבת. אלא אם כן אדם אינו יודע את הפסוקים 'מי אל כמוך' וירצה ללכת לים ושמ אין עירוב, שאז יאמר ביום שני. אבל אם אדם עושה תשלך בשבת וישנו חשש שאנשים אחרים ילמדו ממנו ויבואו לטלטל גם במקום שאין עירוב - לא יעשה, וידחה זאת ליום שני. האשכנזים שנוהגים כדעת הספרדים בירושלים, עושים את התשלך בשבת, אבל בשאר הארץ הם דוחים אותו ליום ראשון. והספרדים עושים ביום שבת אחרי מנחה, ובמקום שאין עירוב אומרים את הפסוקים בע"פ או שלוקחים גיגית מים ועליה עושים תשלך, בחצר בית הכנסת.

תפילות אחרונות של השנה

כתב הבא"ח: שצריכים לדעת שזה סוף השנה, והאדם תמיד צריך לסיים בטוב ולהתחיל בטוב. ולכן האדם צריך בערבית של ליל ראש השנה להתפלל אותה כדבעי, כי זו תפילת ערבית האחרונה של שנת תש"ס, וכן בשחרית כי זו שחרית אחרונה של שנת תש"ס. ובמנחה, כותב הרב: שזוהי מנחה אחרונה של השנה ותפילה אחרונה של השנה. ולכן צריכים מאד להזהר בה ולהתפלל מילה במילה וכדבעי עיין בא"ח אות ב'.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראש השנה - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ואשת חיל, אמר האורח שהיה עם הארץ באמת הרב נוהג טוב קודם כל אוכלים אח"כ אומרים שלום עליכם ואשת חיל. יום אחר נודמן אותו אדם לביתו של ר' חיים עוזר, גם כן בע"ש וראה את ר' חיים אומר שלום עליכם ואשת חיל אמר לו האורח: כבוד הרב קודם אוכלים ואח"כ אומרים שלום עליכם. צעק עליו ר' חיים. אמר לו האורח: הרי כך עשה הרב החפץ חיים! לאחר כשבוע נפגש ר' חיים עם החפץ חיים ואמר לו את המעשה, ענה לו החפץ חיים, המלאכים יכולים לחכות אבל האורח הזה היה רעב ולכן נתתי לו לאכול.

מעלת השבת בא"י

ביום שני של ראש השנה אנו תוקעים בשופר, אבל ביום הראשון של ראש השנה אנו לא תוקעים בשופר בכדי לדעת את קדושת השבת ומעלת השבת ואני לא רוצה לעשות קטגוריה על אלו הרוצים להרשות נסיעת מכוניות בשבת או 'אל-על' בשבת, אנחנו לא תוקעים בשופר בשבת למרות שזמנו מהתורה ויש בה חשיבות מיוחדת, שמא משהוא יטלטל את השופר בשבת ויעבור על איסור דאורייתא ובפרט בארץ ישראל ולכן יצר הרע הוא גדול.

עורו ישנים משנתכם

אומר הרמב"ם הלכות תשובה פ"ג הלכה ד': "אף על פי שתקיעת השופר בראש השנה גזרת הכתוב, רמז יש בה עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם" - 'מה לך נרדס', ואם כל אלול לא עזר לאדם להתעורר ולחזור בתשובה, לפחות לפני תקיעת שופר תחזור בתשובה. וכמו שאומר הרמב"ם: "חזרו בתשובה, זכרו בוראכם, אלה השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק" - לא יועיל ולא יעזור שום דבר ורק מצוות ומעשים טובים יעזרו לאדם להנצל מהדין ועיין בזה"ק על הפסוק "מה לך נרדס".

ירושלים של מטה וירושלים של מעלה

בתפילה בראש השנה אנחנו אומרים לפני 'המלך הקדוש' את תפילת 'ובכן יתקדש שמך ה' אלוקינו על ישראל עמך', יבואו הגויים ויאמרו אנחנו עזרנו לעם ישראל, אומר להם הקב"ה קודם כל אני לוקח את עם ישראל שאומרים כל יום ויום 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', ואשר כמה מהם נהרגו ע"י אומות העולם ובפיהם 'שמע ישראל' ובראש השנה מלכויות, אח"כ יתן פחדך על כל מעשיך ואח"כ יתן כבוד לעמך אמרו המפרשים: יש בעם ישראל אנשים פשוטים להם ה' יתן כבוד. 'תהלה ליראיך' - אלה שיראים, הקב"ה יהלל אותם בפה. 'ותפתחון פה למיחלים לך' - אלו שמצפים לגאולה.

'שמחה לארצך וששון לעירך' אנחנו מבקשים מהקב"ה שיתן שמחה לארץ ישראל שלא יקבלו אומות העולם הישמעאלים ועשיו חלקים בא"י. 'ששון לעירך' זו ירושלים שאנו רוצים שתהיה בששון. 'וצמיחת קרן לדוד עבדך' אנו רוצים את הגאולה ואז 'צדיקים יראו וישמחו' תהיה שמחה בארץ ישראל ויהיה כבוד לעם ישראל כשהקב"ה ימלוך מהרה בהר ציון משכן כבודך. יש ירושלים של מטה וירושלים של מעלה וכשזו מתרחבת גם זו מתרחבת, וירושלים של מעלה תמיד נשארת שלמה, ובהכרח שגם ירושלים של מטה תשאר שלמה. כי הקב"ה ברא את כל העולם וממנו בחר את אר"י לעם ישראל, ואת ירושלים שבה יהא המקדש. ברא את כל האומות ובחר בעם ישראל להיות לו לעם סגולה, "כי בחר ה' בציון איווה למושב לו" - "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו", "כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב". ומצפים אנו ל"יעריכת נר לבן ישי משיחך".

צריכים אנו להתפלל לפני בורא עולם שיחזיר את כולם בתשובה שלמה ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם, ויהי רצון שנוכח לשנה טובה כתיבה וחתימה טובה, שנת גאולה וישועה, שנת ששון ושמחה, ונוכח שהקב"ה תראה ותגלה מלכותו עלינו מהרה בעגלא ובזמן קרוב ואמרו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

ואוכלים בשר'. אומרים התוספות: ור"ה מפני שהוא תחילת השנה מרבים בסעודה לעשות סימן יפה וכמה עניינים עושים בסימן יפה כמו שכתוב במסכת הוריות ובמסכת כריתות, לוקחים תפוח בדבש, ראש כבש, רימון וכו' ועיין לעיל שלא ירבה מהבשר.

יותדיענו'

הגמרא בברכות דף ל"ג מאריכה בענין של 'אתה חוננתנו', ולאחר מכן, היא מביאה דעות שזה אומר לומר כך וזה אומר לומר כך, ואמר רב יוסף: "אנא לא הא ידענא ולא הא ידענא" - אני לא יודע איך עושים במוצאי שבת ליל יו"ט, ואני יודע רק מה שאמרו רב ושמואל שתקנו לנו מרגלית טובה בבבל, והיא 'יותדיענו' שאומרים במוצאי שבת שהוא יום טוב.

ואם אדם לא אמר 'יותדיענו' אינו יכול לעשות שום מלאכה אף מה שמותר לעשות ביו"ט, וכן האשה ואפילו את השולחן אסור להכין אם לא התפללה ערבית או לא אמרה 'יותדיענו'. וכן האיש יאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש' בלי שם ומלכות. בנוסח שאנו אומרים כתוב: "יותדיענו משפטי צדקך ותלמדנו לעשות בהם חוקי רצונך ותורישנו קדושת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל" - הרי זה ראש השנה ולא רגל!

אומרים התוספות במסכת פסחים דף ק"ד ד"ה בעי: יש כאן שבעה דברים של הבל בין אחד לשני, ובסוף אנו אומרים 'ואת יום השביעי מששת ימי המעשה הקדשת, והבדלת והקדשת את עמך ישראל בקדושתך' - עשית כהנים, לוויים וישראל, שהקדושה יותר בכהנים אח"כ הלוויים, ואח"כ הישראלים, וזוהי המרגלית הטובה שאמר רב יוסף משם רב ושמואל שתקנו לנו לומר במוצאי שבת ליל יו"ט וחומתים 'ברוך וכו' המבדיל בין קודש לקודש', כמו שהבדיל בין כהנים לויים וישראל שם ההבדל בין קודש לקודש, כן חותם על הבדלה בין קדושת שבת שהיא גדולה לקדושת יו"ט ועיין כה"ח ס"י תקצ"ט ס"ק ב'.

את 'יותדיענו' אנו אומרים בתפילת ליל ב' של ר"ה אחרי 'אתה בחרתנו' ולפני 'ותתן לנו'. אולם אם אמר 'ותתן לנו' וכו' ושכח לומר 'יותדיענו', יפסיק במקום שנוכח ויחזור לומר 'יותדיענו' וימשיך 'ותתן לנו'. כל זה אם עוד לא אמר ולא הזכיר שם ה' של הברכה 'ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ' שאם הכיר שם ה' ממשיך ולא חוזר, ואחר גמר התפילה יאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש' בלי שו"מ.

קבלת מלאכים גם בערב ראש השנה

בליל ראש השנה יש מי שאומר שלא אומרים 'שלום עליכם' מכיון שזה נאמר בשירה ובזמרה ודבר זה אינו מתאים בראש השנה. היתכן שלא נקבל את המלאכים בליל ראש השנה?! עושים סימנא טובה בלי המלאכים?! אלא אנו אומרים שלום עליכם ואשת חיל ו'אזמר בשבחין' כמו בשבת ועיין כה"ח תקפ"ג ס"ק ג', ויש שאומרים בלחש עיין מנהגי חב"ד ויש שאין אומרים עיין מטה אפרים.

בליל ראש השנה שחל בשבת, אני נוהג כך: אומר 'שלום עליכם' וכו', אח"כ אני יושב ואומר 'פתח אליהו הנביא' ואומר את הפסוקים שכתובים במחזור, ואח"כ אני עומד ועושה קידוש ויכולו, בכל שבת אני נשאר עומד עד הקידוש, אבל בראש השנה שיש הרבה לקרא אני יושב. ואם אדם אין לו כח לעמוד שישב, אבל בקידוש חייב לעמוד. המנהג לומר גם בליל ראש השנה 'שלום עליכם' ואשת חיל וכו' ורוב עם ישראל נוהג כך. רק בערב פסח אם יחול בשבת ישנה מחלוקת אם אומרים שלום עליכם או לא, יש מי שאומר שאם אומר שלום עליכם ואשת חיל וכו' הילד ישן, ולכן צריכים לקדש מהר.

החפץ חיים כותב שאם אדם מזמין אורח לביתו, יתן לו מהר לאכול. מאחר והזמנת אורח זה כמו נדר ועליך לתת לו לקיים את הנדר מהר ולא לעכבו.

פעם אחת הגיע אל החפץ חיים אורח בע"ש, והתברר לו שאדם זה יצא ביום שישי מביתו וכעת הגיע. ראה החפץ חיים שהוא רעב והזמינו לביתו. כשהגיע לביתו אמר לבני ביתו שישתקו ולא ישאלו על מה שעושה. כשנכנס האורח עשה החפץ חיים קידוש ושתה וחילק לכולם, אח"כ אמר הרב תביאו מנה ראשונה, דגים. אחרי שגמר התחיל הרב לומר שלום עליכם,

